

Szociális Farm

Fotó: Szim biózis Alapítvány

A **szociális farm** a mentális és fizikális jóllétet, illetve ismeretátadást elősegítő szolgáltatásokat nyújt a mezőgazdasági munkába történő bevonással.

A **SZOCIÁLIS FARM**, a szociális és szolidáris elveknek megfelelően, a társadalmi és környezeti szemléletformálás érdekében működő kooperatív gazdálkodási forma, amely mezőgazdasági termelő, feldolgozó, szolgáltató tevékenységet végez hátrányos helyzetű személyek bevonásával; illetőleg mezőgazdasághoz kapcsolódó szemléletformáló kiegészítő tevékenységet végez a társadalom szélesebb köre számára.

Három altípusát különböztetjük meg.

- A **rehabilitációs farm** fő jellemzője a hátrányos helyzetű személyek bevonása a szociális intézmény keretei között folytatott foglalkoztatás keretében.
- A **gondoskodó farm** fő jellemzője a hátrányos helyzetű személyek bevonása mezőgazdasági tevékenységet végzők által, a mezőgazdasági tevékenység végzésének helyén.
- A **társadalmi farm** fő jellemzője a szemléletformálás egy meghatározott személyi kör részére és/vagy foglalkoztatásba történő bevonás mezőgazdasági tevékenységet végző személyek mezőgazdasági tevékenység végzésének helyén.

	Célcsoport	Tevékenység helye	Tevékenység célja
1. Rehabilitációs farm	hátrányos helyzetű személyek	szociális intézmény keretei között	foglalkoztatás
2. Gondoskodó farm	hátrányos helyzetű személyek	mezőgazdasági tevékenység telephelyén	foglalkoztatás
3. Társadalmi farm	egy előre meghatározott célcsoport	mezőgazdasági tevékenység telephelyén	szemléletformálás (képzés és/vagy foglalkoztatás útján)

Szociális farmok a gyógyításban és az ismeretátadásban

A szociális farmok gyógyító, ismeretátadó szolgáltatásait igénybe vevők két célcsoportját különítettük el, részükre többféle szolgáltatást nyújthatnak e gazdaságok:

Elsődleges célcsoport: Sajátosságaiknak és igényeiknek megfelelően többek között képzés, foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, rehabilitáció, rehabilitáció szolgáltatások nyújthatók számukra.

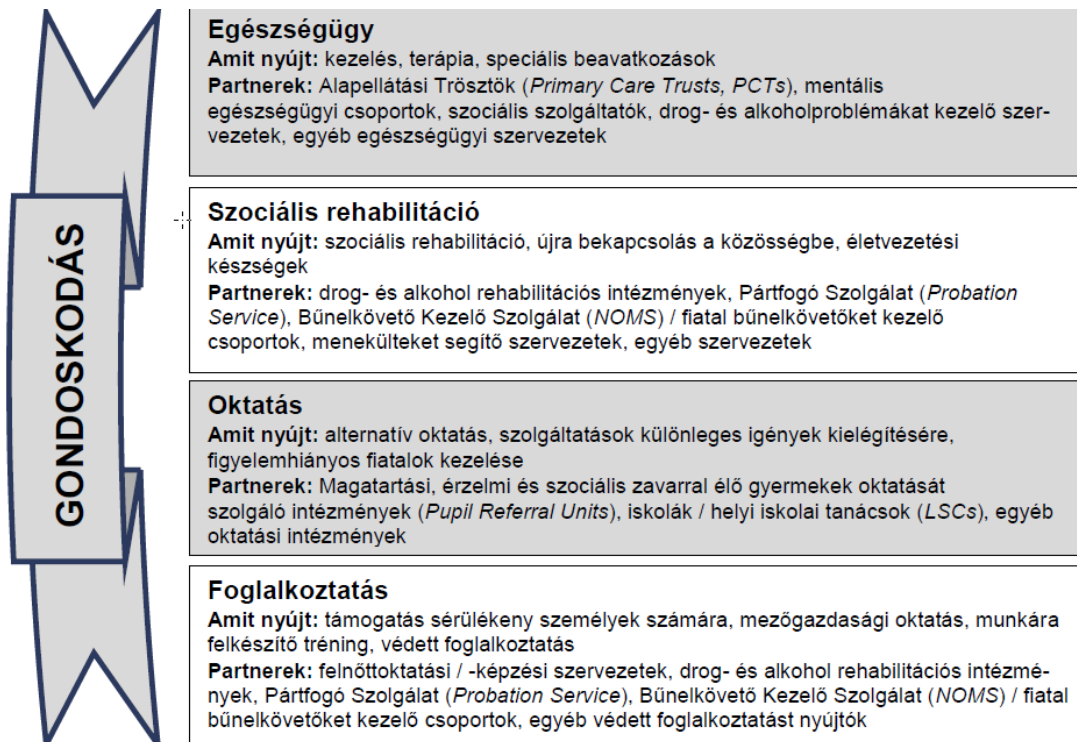
- a) **Gondoskodásra szoruló személyek**, akik segítség nélkül nem képesek helyzetükön javítani.
 - **hátrányos helyzetű emberek** – foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, rehabilitáció, rehabilitáció
 - **megváltozott munkaképességű emberek** – foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, rehabilitáció, rehabilitáció
 - **gyermekvédelmi rendszerben elhelyezett gyermekek** – képzés, oktatás, képességfejlesztés, foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, rehabilitáció, rehabilitáció
 - **fiatal korú személyek javító-nevelő intézkedés keretében** – képzés, oktatás, képességfejlesztés, foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, rehabilitáció, rehabilitáció
 - **elítéltek** – foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, közérdekű munka, utógondozás, pártfogó felügyelet, jótételi intézkedések
 - **menekült, oltalmazott személyek** – társadalmi beilleszkedés elősegítése
- b) **A felnövekvő generáció** (nevelési-oktatási intézmények tanulói), akik számára fontos gyakorlati tanulási és szemléletformálási terep a szociális farm.
 - **óvodások, tanulók, hallgatók** – környezeti nevelés, környezettudatosság, fenntarthatóság, esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek és készségek fejlesztése, prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés, közösségi szolgálat szervezett kereteinek biztosítása
 - **önkéntesek** – önkéntesek fogadása, foglalkoztatása

Másodlagos célcsoport: tágabb közösség bármely tagja, **a felnövekvő generáció** számára többek között környezeti nevelés, esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek és készségek fejlesztése, egészségfejlesztés szolgáltatások nyújthatók.

Jóllehet a szociális farm a szolgáltatásait egy meghatározott célcsoport számára kínálja, a **kedvezményezetttek közé sorolhatjuk magukat a gazdákat, sőt a segítő szervezeteket is**, hiszen ők is profitálhatnak a tevékenységekből.

Szociális farm fenntartója lehet egyéni vállalkozó, gazdasági társaság és egyéni cég, östermelő, szociális szövetkezet, az állam szociális intézményi fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv, helyi önkormányzat, helyi önkormányzatok társulása (állami fenntartó), civil szervezet (alapítvány, egyesület), egyházi jogi személy.

A célcsoportok életminőségét a szociális farmon végzett tevékenységnek jelentős mértékben javíthatják. Észlelhető a családi, baráti viszonyok, az érzelmi jóllét, a lokális közösséghez tartozás érzésének kialakulása; az egészségi állapot, az anyagi helyzet javulása; a munka és aktivitás értelmes tevékenységet biztosít; a kiegyensúlyozott, zöld környezet erősíti a személyes biztonság érzetét; a farmok környezettudatos, illetve biogazdálkodás esetén javíthatják a környezet minőségét is. A szociális farmművelés **előnyöket hozhat a gazdáknak is.** A csoportok fogadásával a farm nyitottabbá válik a külvilág felé, a gondoskodó, szabadidős és oktatási szolgáltatások pedig új bevételi forrásokat kínálhatnak.

4. táblázat. Szociális farmok hatásai értelmi fogyatékosokkal élőkre – összegzés (Dr. Regényi E.)

	Értelmi fogyatékosokkal élő	Gazdák	Társadalom
Jólét	<ul style="list-style-type: none"> munka, aktivitás jövedelem anyagi háttér 	<ul style="list-style-type: none"> helyi gazdaság erősítése kisebbségi gazdaság is életben tartható 	<ul style="list-style-type: none"> élhető vidék ökológiai tudatosság munkalehetőség miatt inaktív/eltartott státusz megváltozása
Jóllét	<ul style="list-style-type: none"> értékes vagyok hasznos vagyok 	<ul style="list-style-type: none"> közösség lehetőséget biztosítok hátrányos helyzetűek számára 	<ul style="list-style-type: none"> szektorok (pl.: mezőgazdaság, foglalkozási rehabilitáció, oktatás stb.) integrációja inklúzió elősegítése

A szociális farmok kialakításának egyik lehetséges formája, hogy a segítő szervezetek keresnek a környéken működő földműveseket, akikhez rendszeresen, aktív tevékenységre „kiviszik” a hátrányos helyzetű célcsoport tagjait. A segítő szervezetek azonban maguk is létrehozhatnak mezőgazdasági egységeket. Az ilyen szociális farmok működtetéséhez azonban elengedhetetlen a segítő szervezetek által földműves (jogszabályban előírt végzettségű) szakember alkalmazása. A szociális farm kezdeményezés indítása előtt szükséges az e megoldások iránti igény meghatározása.

A nemzetközi példák:

- **Nagy-Britanniában**, 2013-ban 180 gondoskodó farm működött, elsősorban Angliában. A *care farming* (gondoskodó farmművelés) mozgalom alulról építkezik, az állam egyelőre nem karolta fel.
- **Norvégiában** a Mezőgazdasági Minisztérium játssza a főszerepet. 2012-ben fogadták el a Nemzeti Zöld Gondoskodás Stratégiát. A szociális farmok minősítése kötelező, 2011-ben közel 1100 gazdaság kínált fejlődési/gyógyulási lehetőséget.

- **Hollandiában** készül a legtöbb kutatás a témában, a szociális farmok száma 2009-ben több mint 1000 volt. „Terápiás” szolgáltatásaik az egészségügyi biztosítási programból is megvásárolhatók.
- **A német kezdeményezésű MAIE projekt** szerint a szociális farmok fejlesztése terén **kezdeti fázisban** van (úttörő) Szlovénia, Csehország, Bulgária; **közepesen fejlett** Franciaország, Portugália, Finnország, Németország; **jól fejlett** Olaszország, Hollandia; **hivatalosan elismert pedig** Norvégia.
- Az **Európai Gazdasági és Szociális Bizottság** a tagállamoknak és az EU Bizottságnak is javasolja a szociális farmművelés támogatását. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. december 12-én elfogadta a NAT/539 Szociális mezőgazdaság dokumentumot. < **Szociális mezőgazdaság: „zöld gondozás”, szociális és egészségügyi politikák**

Hogganvik farm, Vikedal

Fotók: Camphill Hogganvik (2015a, b)

Magyarországon 2003-ban, különféle pályázati források támogatásával indult a hazai „autista majorságok” létrehozása és fejlesztése. Az autista farmok fejlődése a források beszűkülésével az elmúlt években megrekedt. A hazai szociális farmművelési kezdeményezések tárháza viszont egyre sokszínűbbé vált. Komplex szolgáltatási modellt hozott létre pl. a miskolci **Szimbiózis Alapítvány**. 5 hektáros Baráthegyi Majorságában kertészet, állattartás, élelmiszergyártás, asztalosüzem működik, szociálterápiát folytatnak, de van itt kézműves műhely, panzió, erdei iskola is. Hernádszentandrásan a **BioSzentandrás Programot** a magas munkanélküliség és a kilátástalanság leküzdésére indították. Széles termékpalettból álló mintagazdaságot hoztak létre, oktatást indítottak a helyieknek. Ma 2,6 hektáron gazdálkodnak, 25-30 helyi embert vontak be a működésbe, termékeik jelentős részét feldolgozzák és sikerrel értékesítik. A hazai jó példák közül kiemeltük még az **E-Misszió Egyesület által kezdeményezett Tanyapedagógia Programot**, a **Vodafone Társadalmi Felelősségvállalás Alapítvány „Főállású Angyal”** támogatásával létrehozott **Falusi Porta Tanoda hálózatot**; az **MNVH Közösségi Tanulókert Hálózatát**, és a **Váci Egyházmegye Vidékfejlesztési Iroda (VEVI) szakkörét**, ami az általános iskolás gyermekekkel ismerteti meg a kertművelést.

Fotó: Tanyapedagógia (2015)

A szociális farm komplex modelljének megvalósításához a jogi keretek hazánkban jelenleg nem adottak. A tevékenység összetett (szociális ellátás, foglalkoztatás, oktatás, vállalkozási tevékenység stb.), több hátrányos helyzetű csoporttal foglalkozhat a fenntartó, de nem egységként (farmként), csak több szolgáltatás mozaikjaként működhet. Jelenleg egy tárcaközi bizottság lett felállítva a tanulmányban feltárt jogi akadályok mentesítésére, és a támogatási jogcímek finomhangolására.

Fotó: Váci Egyházmegye Vidékfejlesztési Iroda

A 2014-2020 időszak várható uniós fejlesztési forrásai között a szociális farmok létesítéséhez, működtetéséhez potenciálisan kedvező intézkedéseket azonosítottunk az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP), a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP), a Területi és Településfejlesztési Operatív Program (TOP), a Vidékfejlesztési Program (VP) területén. A VP M07 20. cikk – 16.9.1. Szolidáris gazdálkodás és közösség által támogatott mezőgazdaság alintézkedése ideális forráslehetőség lehet szociális farmok számára.

Fotó: Szimbiózis Alapítvány

A szociális farmok fejlesztése, számuk növelésének **hosszú távú célja a vidéki környezet vonzóvá tétele, a passzív ellátásban lévő hátrányos helyzetűek bevonása és az aktív, munkaalapú jövőkép széles körű elterjesztése is.** Jövőképünk alapján a farmok hálózatának bővülése hozzájárulhat többek között a vidék megtartó erejének növeléséhez; a hátrányos helyzetűek életminőség-javításához; munkahelyeket teremthet; fejlesztheti a társadalmi integrációt a gyakorlatban. Reményeink szerint néhány éven belül akár ezer szociális farmról számolhatunk be. Javasoljuk **szociális farm „startup” támogatás kialakítását; a jó példák bemutatásának intézményesítését segítő rendszer indítását;** továbbá a Magyar Szociális Farm Szövetség megalakítását kezdeményezzük.

Forrás: Tanyapedagógia (2015)

www.szocialisfarm.hu

Tanulmány letölthető:

http://szocialisfarm.hu/files/Szocialis%20Farm%20tanulmany%203.2.%20vegleges_nokorr.pdf

Összefoglaló: <http://szocialisfarm.hu/files/SZ.F--Szakmapolitikai-Javaslat.pdf>